

Fanzin br. 1; decembar 2017

GDJE SE KRŠE
LJUDSKA PRAVA
GRADANSKA
NEPOSLOJNOST
POSTAJE DUŽNOST!

UVOD

TRI GENERACIJE LJUDSKIH PRAVA

AKTIVIZAM ZA INKLUZIVNU

BANJA LUKU

NOĆ U TRNOPOLJU

OSMOMARTOVSKI MARŠEVI

OVAKO SE BRANE ZAJEDNIČKA

DOBRA KRUŠČICA

DAN BIJELIH TRAKA

UČENIČKA POBUNA PROTIV "DVIJE ŠKOLE

POD JEDNIM KROVOM"

PODRZI LGBT OSOBE

NEĆEMO DOZVOLITI DA NAS OGRANIČE U

ČETIRI ZIDA

STREET ART FESTIVAL MOSTAR

I RADNIČKA PRAVA SU LJUDSKA

PRAVA

AUTORSTVO

Drage_i,

Dobrodošle_i u prvi broj fanzina! Zadovoljstvo nam je da vam na narednim stranicama predstavimo različite aktivističke akcije koje su nas inspirisale radeći ih ili na neki drugi način učestvujući u njima.

Na stranicama prvog broja fanzina se nalaze akcije kao što su: Dan bijelih traka; Prijedor, osmomartovski marš; Banja Luka, Trnopolje; Prijedor, Podrži LGBT osobe; Tuzla, učenička pobuna protiv "dvije škole pod jednim krovom"; Jajce; Street art festival; Mostar, Aktivizam za inkluzivnu Banja Luku, Banja Luka; Nećemo dozvoliti da nas ograniče u 4 zida; Sarajevo; Ovako se brane zajednička dobra;

Ovim akcijama smo mijenjali sebe i društvo oko sebe i neizmjereno smo puno kroz njih učile_i i o sebi i drugima.

Nismo odustale_i i nećemo! Nadamo se da će neke od ovih akcija i vama biti inspiracija za djelovanje i bunt protiv nepravde, a za pravičnije i bolje okruženje u kojem živimo.

Uživajte u čitanju!

TRI GENERACIJE LJUDSKIH PRAVA

Ljudska prava ne mogu da postanu samo floskula koja se isprazno koristi u javnom prostoru. Tako ponekad izgleda u Bosni i Hercegovini, ali različitim aktivnostima uspejemo se izboriti za prostor i prava koja su nam neophodna za dostojanstven život. Povodom 10. decembra – Međunarodnog dana ljudskih prava, odlučili smo napraviti fanzin u kom ćemo predstaviti neke od tih aktivnosti i načina otpora u Bosni i Hercegovini. Ovim ne namjeravamo da damo presjek aktivnosti, već želimo da ukažemo na koje se sve načine organizujemo i zajednički djelujemo u borbi za osnovna ljudska prava i javna dobra.

Prva generacija - građanska i politička prava

- osiguranje fizičkog integriteta i sigurnosti, zaštita od diskriminacije, sloboda misli, savjesti, vjere, govora i izražavanja, pravo na informiranje, pravo na privatnost, pravo na pravično suđenje, pravo na sudjelovanje u političkom životu zemlje, pravo na udruživanje, pravo na okupljanje, pravo na peticije, pravo na glasanje itd.

Druga generacija: ekonomska, socijalna i kulturna prava

pravo na odgoj i obrazovanje, pravo na rad, pravo na socijalno i zdravstveno osiguranje, pravo na udruživanje u sindikate, pravo na posebne mjere zaštite djece i mladeži, pravo na kulturu i sudjelovanje u znanstvenom napretku itd.

Treća generacija ljudskih prava

U nova prava i slobode, ili kako se još nazivaju prava treće generacije spadaju ekološka prava, prava i slobode stranaca i lica bez državljanstva, pravo na samoodređenje, pravo na prirodna bogatstva, pravo na međugeneracijsku solidarnosti itd.

„HOĆU U KINO“ - AKTIVIZAM ZA INKLUZIVNU BANJALUKU

Aktivisti pokreta osoba sa invaliditetom već godinama na razne načine ukazuju na to koliko je važno da SVI resursi zadjenice budu dostupni SVIM građanima, i onima sa invaliditetom.

Lavinu je, ovog ljeta, pokrenula jedna aktivistička akcija kojoj su pomogle društvene mreže ali i video forma. Kao aktivistkinja za prava osoba sa invaliditetom akcijom „Hoću u kino“ sam uspjela pokazati da aktivizam voli transparentnost. Vidjevši plakat da se renovira gradsko kino (bioskop Palas) odlučila sam da, uz pomoć kamere na mobilnom telefonu, pokažem šta se dešava kada ja, kao korisnica invalidskih kolica, pokušam otići u kino da pogledam film - tako jednostavna svakodnevna stvar.

Pred kamerom sa utvrdila da se problem nepristupačnosti kina sastoji iz dva dijela, lifta koji nije u funkciji, a za koji je nadležna Grad BL i ulaza u samo kino za kojeg je nadležan vlasnik kina. U videu sam pozvala Grad Banjaluku da rješi problem lifta i vlasnike bioskopa Palas da obezbjede dalji pristup kinu, predloživši moguća rješenja. Ovo smatram veoma važnim dijelom akcije jer se često aktivizam završi samo na identifikovanju problema što nadležnima ostavlja puno prostora za razne floskule tipa „pokušaćemo naći rješenje za taj problem“. Kada ih sa rješenjem suočite, ostaje jednostavan izbor - hoćemo ili nećemo da rješimo problem.

Video je podjeljen na facebook-u i brzo je dostigao hiljade pregleda i sjerovanja. Novinari su se zainteresovali i za dva dana zajednica je bila angažovana na pitanju (ne)pristupačnosti kina. Masovnost i vidljivost koju su omogućile društvene mreže su „motivisale“ prozване da brzo odgovore. Grad je obećao popravku lifta po hitnom postupku, a bioskop Palas požurio da izda saopštenje kako je jedan od ciljeva renoviranja i bio da se kino učini pristupačnim za sve.

Odabrala sam da pohvalim njihova obećanja, ali sam i ja obećala da ću akciju završiti tako što ću snimiti svoj odlazak na prvu projekciju nakon renoviranja.

Nakon što je kino Palas je izdalo saopštenje o tome da je renoviranje završeno, kao što sam obećala, snimala sam svoj odlazak u kino i javno pokazala rezultat akcije. A rezultat je bio da je Grad BL ispunio svoje obećanje i čak uvažio moj projedlog da ugradi sigurnosnu kameru, ali je rezultata renoviranja, navodno pokrenutog i zbog prilagođavanja, bio puknut komad lima prislonjen na stepenice koje vode do ulaza pod nagibom koji je predstavljao opasnost na javnoj površini. Ne samo da kino nisu učinili pristupačnim, već su bez problema izdali saopštenje u kojem lažu građane, a sve to bez straha da bi mogli snositi posljedice što nisu ispoštovali važeći Pravilnik o prilagođavanju. I sve se to odvijalo pred očima građana.

Akcija „Hoću u kino“ je nastavljena, službenom korespondencijom sa Gradom BL. Jer, neko je morao dati upotrebnu dozvolu za puknuti komad lima. Poslednja informacija koju imam je da se Grad dao inspekcijski nalog kinu da primjeni odgovarajuće rješenje za pristupačnost. To be continued...

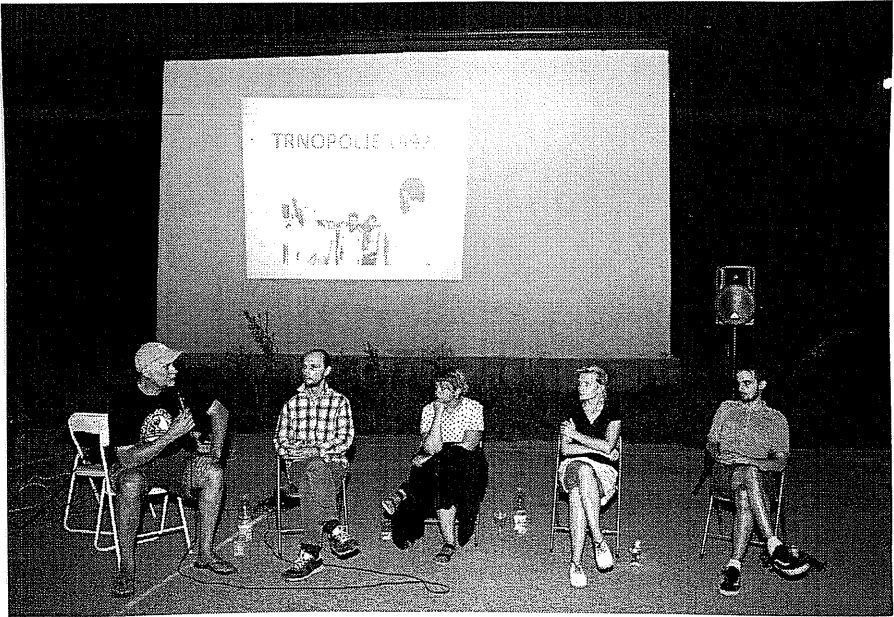

NOĆ U TRNOPOLJU

Noć u Trnopolju predstavlja alternativnu komemoraciju organizovanu od strane Centra za mlade „KVART“ iz Prijedora koja se organizuje svakog 5. avgusta na autentičnom mjestu bivšeg koncentracionog logora, u sjećanje na otkrivanje postojanja koncentracionih logora na području opštine Prijedor 1992. godine od strane stranih novinara što je predstavljalo svojevrsnu prekretnicu u smislu reakcija i pritiska globalne javnosti. Iako je KVART zvanični organizator komemoracije, nekolicina organizacija se svake godine pridružuje učešću i organizovanju ovog događaja. Prije svega, uvijek prisutni aktivisti i aktivistkinje Oštre Nule, Banjalučkog socijalnog centra i Udruženja Prijedorčanki Izvor, dok su se ove godine događaju pridružili i članovi i članice udruženja Sedra i Most mira.

Ovaj događaj predstavlja pandan institucionalnim komemoracijama na području opštine Prijedor, koje su podijeljene po nacionalnom ključu. Sa jedne strane, prisustvo mladih iz Prijedora, Banja Luke i drugih gradova BiH otvara mogućnost njihovog značajnijeg uključivanja u djelovanje na polju politika sjećanja, dok prisustvo preživjelih žrtava i njihovih porodica stvara mogućnost direktnog kontakta između narativa koji se u našem društvu jako rijetno susreću.

Osim komemorativnog, ovaj događaj sa sobom nosi i dijaloški i kontemplativni aspekt, u smislu pokušaja promišljanja novog odnosa prema prošlosti koja toliko opterećuje naše društvo. Na taj način, nije cilj samo pružiti otpor dosadašnjem institucionalnom odnosu prema prošlosti, već ponuditi i neke nove modele društvenog sjećanja i politika sjećanja.

Ove godine je akcenat bio baš na značaju događaja iz prošlosti na mlade generacije i njihovog odnosa spram ovog pitanja. Mlade osobe iz Prijedora i Banja Luke su diskutovale o društvenom značaju politika sjećanja ali i o teškoćama u angažmanu na ovim poljima. Poslužena je i skromna zajednička večera, nakon čega je održan istorijski čas o Trnopolju i prikazan film Rad u nastajanju, mladog banjalučkog režisera Vojislava Ercega u produkciji udruženja Oštra Nula. Okupljeni aktivisti i aktivistkinje su kao i do sada, proveli noć na otvorenom u znak simboličke solidarnosti sa žrtvama koncentracionog logora Trnopolje. Idući dan je organizovana zajednička posjeta komemoraciji koncentracionog logora Omarska.

Ovaj događaj se suprostavlja zvaničnim narativima u smislu da, prije svega ukazuje da postoje načini da se građani i građanke mogu suprostaviti institucionalnim narativima i sami kreirati nove narative u javnom prostoru. Sa druge strane, razbijanje tihe etničke segregacije zastupljene u zvaničnim komemorativnim praksama i politikama sjećanja je moguće postići pomoću kreiranja novog, humanijeg prisupa kada se radi o društvenom sjećanju.

OSMOMARTOVSKI MARŠEVI

Osmomartovski marševi se organizuju širom svijeta i nastavljaju borbu sufražetkinja za žensko pravo glasa, započetu početkom XX vijeka i prije. Danas ova borba uključuje borbu za jednake plate, bolje radne uslove, protiv nasilja nad ženama, za ravnopravnost, redproduktivna prava, porodijska prava, prava osoba drugačije seksualne orijentacije od heteroseksualne...

U Banjaluci se već šest godina za redom organizuje osmomartovski marš kojim se ukazuje na loš položaj i diskriminaciju žena u svim segmentima našeg društva.

Protestujući na ovaj način svakog 8. marta se borimo za svoja prava koja su nam kao ženama u ovom patrijarhalnom društvu uskraćena ili oduzeta.

OVAKO SE BRANE

ZAJEDNIČKA DOBRA KRUŠČICA

August 2017. godine i slika bagera kako krči i uništava prelijepu i brzu riječicu Kruščicu, a pitku vodu muti plastičnim cijevima i kroti betonskim konstrukcijama samo radi zarade nekolicine. Međutim, ovu groznu sliku ipak nećemo gledati zahvaljujući prije svega hrabrim ženama Kruščice. Izletište mnogih ljubitelja prirode, rekreativaca ali i izvor pitke vode sa kojeg se napaja Zenica je odbranjeno. Kako je moguće suprotstaviti se državnom aparatu koji se koristi samo u službi privatnog interesa? Kada se pravo podredi nepravdi, a policija koju mi plaćamo krene na silu da krči put mašinama preko svog naroda. Odgovor je da se treba hrabro boriti poput čuvara i čuvarke rijeke Kruščice.

Od 2. avgusta danonoćno dežuraju pored svoje rijeke. Već 24. avgusta u cik zore su osjetili batine i represiju. Policije je neljudski nasrnula na žene koje su mirno sjedile na mostu ne dozvoljavajući prolazak mašina. Palice, povici, jauci zabilježeni su na stravičnom videu kao svjedočanstvo brutalnog nasilja policije Srednjobosanskog kantona. Među prvima u pomoć stižu članovi ekološko-humanitarnog udruženja Eko Gotuše koji su svoju rijeku Željeznicu u Fojnici branili punih 325 dana i tijelima spriječili ulazak strojeva u korito. Ubrzo iz cijele BiH, regiona i šire stiže podrška.

Tog 09. septembra kao da se cijela Bosna i Hercegovina okupila u jednom malom mjestu, za koje su se pljačkaši rijeka nadali da je zaboravljeno.

Ljudi iz Krušnice, Banja Luke, Teslića, Zenice, Sarajeva, Kaknja, Viteza i mnogih drugih gradova zajedno protiv pošasti hidroelektrana u našoj zemlji. Međutim, represiji se ne nazire kraj. Umjesto da se protiv policajca pokrene disciplinski postupak, na sudu u Travniku je pokrenut sudski proces protiv 22 žene i jednog muškarca. Investitor i predstavnici vlasti u tom kantonu tvrde da je sve urađeno prema zakonu i predviđenim procedurama misleći na održanu javnu raspravu za koju nije znalo 90 posto mještana jer se od 2,500 stanovnika pojavilo tek njih 40.

Ovo je uobičajena praksa u našoj zemlji, da se vješto manipuliše mehanizmima učešća građana u odlučivanju kako bi se zadovoljila puka formalnost, a ne dobilo mišljenje lokalne zajednice koja će najviše osjetiti posljedice. Shvativši koliko je važno djelovanje i na ovom najnižem nivou lokalne samouprave kreću i u borbu za pozicije u savjetu mjesne zajednice. Po prvi put mjesnom zajednicom upravljaju žene i to čuvarke rijeke Kruščice. Osvojile su svih 6 mjesta u savjetu i poziciju predsjednice mjesne zajednice.

Možemo reći da je ovo prava priča o pomirenju i zajedničkoj borbi za bolje sutra, borbi za ženska prava i zajednička dobra. Pozivamo vas da odete u Kruščicu, pomognete tako što ćete provesti jedno veče na dežurstvu ili pišite na FB grupi *Ne Podržavamo Izgradnju MHE na rijeci Kruščici* i raspitajte se kako možete učestvovati u zajedničkoj borbi za zajednička dobra.

DAN BIJELIH TRAKA

Obilježavanje Međunarodnog dana bijelih traka u organizaciji inicijative Jer me se tiče, svakog 31. maja u Prijedoru, od prve godine se uspostavilo kao najznačajniji aktivistički događaj u državi kada se radi o djelovanju na polju politika sjećanja, kako u smislu masovnosti tako i u smislu političnosti. Osnovna ideja je bila i ostala kreiranje novih politika sjećanja, te traženje novih oblika komemorativnih praksi. Osim toga, generisanje novog društvenog iskustva na polju politika sjećanja, kao preduslova i za produkciju novog znanja, je jedan od značajnih motiva za organizovanje ovog događaja. Dan bijelih traka predstavlja i aktivno traženje lijeve pozicije na polju politika sjećanja u odnosu na specifične lokalne kontekste. Sam centralni događaj u Prijedoru ima nekoliko značajnih aspekata. Radi se o obliku alternativne komemoracije civilnim žrtvama proteklog rata, ali i aktivnom protestu u javnom prostoru protiv današnjeg zvaničnog odnosa prema događajima u proteklom ratu. Sa druge strane, već treću godinu, ovaj događaj služi i kao podrška inicijativi roditelja djece ubijene tokom proteklog rata u Prijedoru za izgradnju spomenika.

Ovogodišnje, peto po redu obilježavanje Dana bijelih traka još jednom je ukazalo na kompleksnost djelovanja u kontekstu društva kakvo je bosanskohercegovačko. Pokušaj apropiacije događaja i manipulisanja sa simbolikom bijelih traka od strane radikalnih bošnjačkih nacionalističkih grupa (za razliku od reakcija predstavnika srpskog nacionalističkog narativa koji reaguju uglavnom odbacujućom i negirajućom reakcijom spram ovog događaja) je dominiralo organizacijom ovogodišnje komemoracije primoravajući aktiviste i aktivistkinje inicijative Jer me se tiče da se suprotstave političkoj zloupotrebi simbolike bijelih traka. Može se zaključiti da je na ovaj način kreirana i značajna distinkcija spram bošnjačkog nacionalističkog narativa, prvenstveno tekstovima Edina Ramulića i Refika Hodžića.

Inicijativa Jer me se tiče jeste i jedan od pokušaja uspostavljanja grassroots načina djelovanja, spram ustaljenih načina djelovanja organizacija civilnog društva.

Kada se radi o konkretnim postignućima inicijative i obilježavanja Dana bijelih traka u Prijedoru, ovogodišnje obilježavanje je uzrokovalo nekoliko događaja koji mogu poslužiti kao indikator uočavanja promjena na lokalnom nivou na polju politika sjećanja. Skupština grada Prijedora je otkazala svoju sjednicu zbog ovog događaja, dok je lokalni medij, Kozarski Vijesnik objavio pomen na sjećanje na 102 djece ubijene u Prijedoru tokom proteklog rata, što je u prošlosti odbijao da učini. Spomenika ubijenoj djeci u proteklom ratu u Prijedoru još uvijek nema.

Iako joj je i to bila namjera, inicijativa Jer me se tiče, usljed konstantnog nametanja djelovanja na polju identitetskih politika, nije uspjela ove politike na polju društvenog sjećanja povezati sa prisutnom ekonomskom i socijalnom nejednakošću u našem društvu, te dekonstruisati uzročno posljedične veze između identitetskih politika na polju društvenog sjećanja i ekonomske i socijalne nejednakosti, te joj to predstoji u narednim godinama djelovanja.

UČENIČKA POBUNA PROTIV

“DVIJE ŠKOLE POD JEDNIM KROVOM”

Jajce... Srednja škola... Učenici... Mi.. kraj još jedne školske godine.

Sve je bilo kako je bilo... Ravnatelj je radio sa tajnikom... profesori su nosali dnevnik... učenici su dijelili mišljenja... Dežurni je vodio red... čistačice su razgovrale o nekoj turskoj seriji... domar je popravljao prozor... a ja sam ležao na zidu.

Bio je to jedan od onih mirnih dana našeg grada... sve dok se ... kao iz ničega... počela širiti jedna tamna vijest.

Donesena je odluka srednjobosanskog kantona da se uvede sistem "dvije škole pod jednim krovom" u našoj srednjoj školi. Svi su bili šokirani...

Kako? Zasto? Zbog čega? Kada? Zar moramo opet proživiti horore iz osnovne škole? Jedna podijeljena škola nas je koštala mnogo... a sada i naša SREDNJA ?

tuga... strah... panika svugdje je bila oko mene. Štreberi, đaci, sveznalice, školarci, prijatelji i neprijatelji, loši i dobri, cure i momci su taj dan... bili najtužnija grupa ljudi koju sam ikada vidjeo.

Tuga je opisala taj period.

..sve dok... se mali broj učenika nije sastavio... i rekao "NE".

Učenici različitih škola... različitih vrijednosti, ambicija, želja i mišljenja... su se sastali u jednoj učionici... i počeli najveću, a i najbitniju temu godine 2016/17.

Neiskusni... pre ambiciozni... idealisti... i sa neopisivim potencijalom koji je kroz svaki trenutak vidljiv i implementiran.

Stvar je buknuła kroz regiju. Što je počelo kao šapat... nastavilo je kao krik zmaja. Mediji, nevladine organizacije, popularne ličnosti moderne BiH su pratili i zaokruživali te BORCE za ljudska prava. Humanisti kao nitko do sada... Immanuel Kant bi bio ponosan. No, nije sve bilo kao bajka... bilo je i padova... napuštanja iz grupe... pritiska od strane roditelja, prijatelja i ostalih ljudi koji su bili smatrani kao... ljudi.

No unatoč tog crnog vira i uragana u kojoj su se nalazili POSLJEDNJI VJERNI članovi pokreta za jedinstvo i protiv segregacije... Sa neopisivom snagom su se uzdigli kao titani nakon svih savjeta i iskustava... i mišljenja i promjena... Izborili su se za ono što im je bitno.

Znaju da je sistem obrazovanja veoma primitivan i bez koristi u daljnjem životu... no i za to žele naći promjenu.

U Travniku kada su došli... kao vitezovi sa maskama Nikole Šopa koji je pjesnik iz Jajca... i Prijateljima sa svih strana BiH... Znali su da će se suočiti sa gospođom koja je odbijala svaki njihov kontakt i lagala ostalim medijima da su zapravo ovi BORCI NJU IGNORIRALI...

Odluka je donošena... Škola neće biti podijeljena...

Gospođa ministrica sa stidom i sramom gleda u lica naših heroja... i u objektivne kamera. Osjećala se poraženo.

No, kao uzvrat... nazvala je heroje MEHANIZMIMA sistema.

Gdje je tu pravda... dostojanstvo... ljudskost.

Ovo nije demokratija... izmislisti oko 500 fantomskih potpisa... i proglasiti ih legitimnim.

I to zovu legitimnim ? Ljudi koji bi trebali držati ovu zemlju i širiti njezin prosperitet, ovo zovu LEGITIMNIM One.

Naši heroji su znali da ovo još nije kraj i vidjeli su šta se desilo kada je nova školska godina počela.

Hladan dan... jutro... Zora se diže... rosa i dalje dno pokriva.

Nova generacija koja je došla u srednju ima proširenu nacionalnu grupu predmeta. Sada su i povijest i zemljopis podijeljeni... Povijest/Zemljopis Historija/Geografija

Zašto ?

I dalje je Eratosten otac geografije... I dalje je Jeriko najstariji grad na svijetu... I dalje je Mount Everest krov svijeta... I dalje je zemlja okrugla... I dalje je Cezar bio car. Čemu podijela ? Manjak poslovnog kadra imamo...no oni i dalje proširuju tu prazninu i zovu ju NOVIM RADNIM MJESTOM ? No na svu sreću... Imamo racionalne profesore, učenike, ravnatelja, osoblje i HEROJE. Nova generacija je naučila šta je dobro, a šta ne. I znaju za šta se vrijedi boriti... i znaju da se stvari moraju promijeniti. I znaju DA IMAJU PRAVO na pobunu i znaju da su LJUDI.... i da imaju prava! I znaju za šta se bore... i prije svega... znaju... Da je naša škola... naš dom. Priča i dalje ide. Zvijer se iz pećine budi no ovaj put smo jači nego ikada. Ovaj put znamo gdje su zamke znamo kako trebamo postupiti... I znamo...Da "biti školarac... znači puno više".

PODRŽI LGBTI OSOBE

Diskriminacija i nasilje nad LGBTI osobama su pojave koje nerado vidamo još od djetinjstva, sa velikom zbunjenošću i određenom dozom tuge i ljutnje. Odlučile i smo napraviti korak naprijed, te na ulicama Tuzle podijeliti edukativne priručnike s naslovom „Podrži LGBTI osobe“, vjerujući da smo dio stvaranja liberarnije budućnosti.

NEĆEMO DOZVOLITI DA NAS OGRANIČAVAJU NA ČETIRI ZIDA

Od početka ove godine Sarajevski otvoreni centar je u sklopu svog pravnog i psihološkog savjetovanja sve češće i češće saznavao različite, često veoma bolne, životne priče LGBTI osoba.

Jedan od presudnih događaja za organizovanje protestnog marša koji se desio početkom godine je bio taj da je jedan gej muškarac napadnut sa još dvoje prijatelja u gradu, da su mu dobacivali homofobne komentare, te ih gađali kamenicama. U razgovoru u timu Sarajevskog otvorenog centra smo se odlučili u maju ove godine organizujemo jedan protestni marš kako bismo skrenule/i pažnju na sve prisutnije nasilje nad LGBTI osobama. Naravno, u tom trenutku ovaj napad je bila kap koja je prelila čašu.

Svu ljutnju i bol smo u narednim mjesecima usmjerile/i u organizovanje ovog protestnog marša. Mjesec dana prije zakazanog marša smo uputile/i dopis Ministarstvu saobraćaja Kantona Sarajevo radi dobijanja odobrenja o zaustavljanju saobraćaja, koji je pomena radi, na prethodni dopis za organizovanje marša povodom Međunarodnog dana ljudskih prava odgovorio u roku od nekoliko dana. Dopis smo poslale/i i iskoristile/i taj mjesec da završimo sve ostale tehničke stvari. Od razgovora sa Prvom policijskom stanicom Centar oko sigurnosnih detalja, preko pravljenja transparenta i poziva ljudi da dođu i zajedno sa nama pošalju poruke protiv nasilja.

Međutim, sa policijom nismo mogle/i mnogo da uradimo, jer su nam na svakom sastanku ponavljali da bez odobrenja Ministarstva saobraćaja KS-a ne možemo razgovarati konkretnije o detaljima zaštite.

Pomenuto Ministarstvo je uporno odbijalo na vrijeme izdati odobrenje, izbjegavajući susret sa nama, ignorišući naše pozive. Nama, kao organizatoricama je ovaj protestni marš mnogo značio, značio je mnogo zbog svih onih osoba koje su prošle kroz SOC a koje su bile žrtve nasilja. Zbog onih koje osjećaju strah, koje ne smiju progovoriti o doživljenom nasilju. Kako se približavala subota, stres je rastao a odobrenje nije stizalo. 48 sati prije, kada je bio zadnji rok da mi po zakonu prijavimo drugo okupljanje, uz šutnju ministarstva, prijavile smo protest za koji nam nije trebalo njihovo odobrenje. Ljute i razočarane zbog šutnje administracije, zbog homofobije koja se glasno iščitavala iz ne dobijanja odgovora, osjećali smo dužnost da javno prozovemo i upozorimo na nedopustivo institucionalno ignorisanje. Održavši vanrednu press konferenciju dva dana prije izlaska na ulicu, uslijedilo je more komentara na društvenim mrežama i ispod članaka u određenim medijima. Mnoštvo izgovorene mržnje i nasilja. Poruka u inbox naših privatnih Facebook profila, od ljudi koji su našli sebi za pravo da kažu grozote, misleći da su time najmoralnije osobe.

Upravo zbog takvih ljudi, zbog takvog olakog zauzimanja stava mržnje, zbog lako izgovorenih prijetnji i pozivanja na nasilje, mi, lezbejke, gejevi, biseksualne, trans i interspolne osobe ne šetamo ulicom kao svi ostali, mi pažljivo osmotrimo prostor kada u njega ulazimo, mi budemo pljunuti na ulici jer se držimo za ruku sa osobom koju volimo, mi budemo pretučeni jer se nekome ne sviđa kako izgledamo. Srednjoškolce i srednjoškolke u školi maltretiraju. U kuće nas prisilno zatvaraju. Iz kuća nas brutalno istjeruju. I ovo nije nešto što se dešava daleko. Ovo je realnost velikog broja LGBTI osoba u BiH.

Zato moramo početi glasno da govorimo o nasilju koje doživljavamo. Zato je vrijeme da prestanemo da šutimo, jer je nasilje koje doživljavamo stvarno i boli. Zato što je dosta posmatranja nasilja koje trpimo, jer to nasilje nije apstraktno. Vlast i društvo u kom živimo ne shvataju ozbiljnost nasilja koje se dešava i straha u kojem živimo.

Zauzimanje javnog prostora je od nemjerljive važnosti za sve ljude, a posebno za marginalizovane grupe koje kroz mehanizme patrijarhalnog društvenog sistema bivaju ubijeđene da javni prostor ne pripada njima i da je njegovo korištenje uvijek uslovljeno dozvolom ili zabranom koje nam dolaze kroz strukture moći, koje su u svojoj osnovi patrijarhalne. Izlazak u javni prostor je osim fizičkog čina

i simbolički prodor u društvenu matricu koja negira postojanje svega drugačijeg, u ovom slučaju negira postojanje LGBTI osoba. Prijetnja homofobnim i transfobnim stavovima društva jeste tjelesno zauzimanje prostora koji nam svima pripada, a kako je ta prijetnja percipirana jasno ilustruju različiti načini opstruisanja borbe za slobodu i jednakost. U nekim slučajevima iz monolitne strukture nacionalnog, patrijarhalnog i homofobnog društva izlaze nasilnici koji pokušavaju na taj način da nas vrate u mrak i strah, u drugim slučajevima imamo administrativnu šutnju kao zid za koji se smatra da ga nećemo preći. Ono što je superiorno svakom obliku mržnje jeste nezaustavljiva želja za slobodom i životom bez mržnje kao etička kategorija.

Održani protest ispred zgrade Kantona Sarajevo, gdje se nalaze i prostorije Ministarstva saobraćaja, protekao je mirno i bez incidenta sa jasnim porukama da nećemo dozvoliti da nas ograničavaju na četiri zida. Da ćemo se boriti za ravnopravnost. Željom za boljim društvom. Snagom našeg otpora, bukom naših pištaljki i bubnjeva.

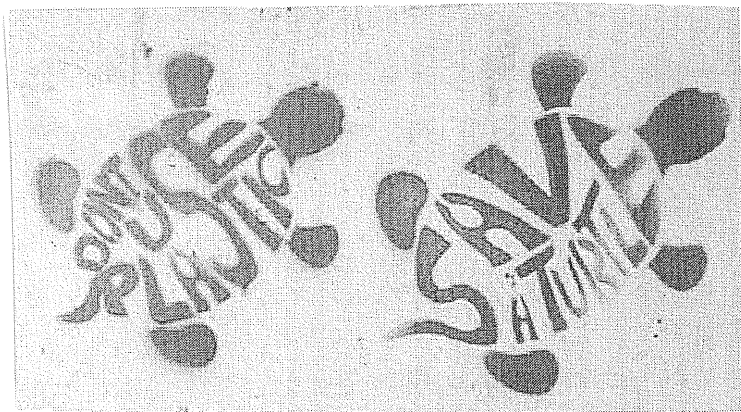

STREET ARTS FESTIVAL MOSTAR

Akcija u Mostaru je krenula izložbom plakata u okviru drugog dijela ovogodišnjeg Street Arts Festival Mostar (otvorena 30.9.2017. u Ćorovića kuće). Zatim smo "plakate iznijeli na ulicu" u vidu plaketiranja i stencila, jer Street Arts Festival Mostar prvenstveno djeluje na javni prostor (akcija 13.10.-15.10.2017.). Plakati su štampani u manjim formatima nego na izložbi i ljepljeni po bitnim lokacijama u gradu. Stencili predstavljaju izdvojene detalje i/ili slogane sa plakata i isto su korišteni u užem centru grada.

Ove plakate, povezuje i način na koji se poruke prenose. Nije korištena metoda zastrašivanja, odnosno šokantne činjenice kako zagađujemo i da moramo djelovati dok još imamo vremena. Krajnja želja je edukacija o ovim temama, proširenje svijesti i motivacija na djelovanje.

Cilj je pokazati pozitivne aspekte reciklaže, očuvanja vode, energije i uopšteno prirode, jer je sve povezano. Takođe, bitno je napomenuti da su plakati koncipirani (sa dozom optimizma i idealistično) tako da odašilju poruke kako svaki pojedinac može djelovati. Nema uopštenih motiva (npr fabrika zagađuje vazduh) već svi motivi daju mogućnost svakoj individui da se prepozna u njima odnosno svrhu i mogućnost djelovanja za bolje sutra.

I RADNIČKA PRAVA SU LJUDSKA PRAVA

Dostojan rad danas predstavlja globalni zahtjev s kojim se suočavaju politička i poslovna vodstva u čitavom svijetu. Veliki dio naše zajedničke budućnosti ovisi o tome kako ćemo na taj izazov odgovoriti. Međunarodna organizacija rada (International Labour Organization ILO), 1999. godina Sudeći prema tome kako naši poslodavci i vlasti odgovaraju na zahtjeva radnika i radnica za dostojanstvenim radom možemo pretpostaviti da će doći do dodatnog narušavanja radničkih prava, lošijih ulova rada (koji su već na mizernom nivou) i sve veće primjene sile. Travnik, Banovići, Gračanica su tek neka od mjesta za koja smo čuli u kojima je došlo do fizičkog obračuna sa radnicima. Olip Bosna d.o.o. Travnik, u vlasništvu talijanske firme koja se bavi proizvodnjom obuće, je fabrika poznata po torturi i šamaranju radnika koji se požalio na nisku platu. Direktor Adnan Grabusa je pored šamaranja vičan i po obilasku tvorničkog toaleta i provjere radnika da li imaju specijalno napravljenu karticu, jer svoje osnovne fiziološke potrebe mogu zadovoljiti samo 3 puta u toku radnog dana. U protivnom vrlo direktor će ih kazniti sa odbitkom 10% od plate. Možda će uskoro unaprijediti mjere odlaska u toalet i radnicima savjetovati da nose pelene, poput slučaja u fabrikama Jure u Srbiji. Poseban teror je predviđen za radnice koje se razbole. Kako bi im olakšala povratak sa bolovanja uprava ih rasporedi na druga radna mjesta na kojima radnice moraju svladati nove vještine u par dana i odmah ispunjavati norme firme.

Zbog ovog radnici koji su bolesni ne smiju koristiti bolovanje jer uz još manje plaće na kraju mjeseca moraju učiti i nove operacije. Radnici od umora i teških normi svako malo padaju u nesvijest. Ali to nikog ne zabrinjava. Godišnji odmor ne moramo ni spominjati. „Dobri investitor“, talijanski direktor je za 25. decembar, Dan državnosti BiH, odlučio „nagraditi“ radnike viješću da će već od ponedjeljka morati raditi svaki dan duže 45. minuta bez prava na pauzu.

Radnice Fabrike obuće Fortuna iz Gračanice su brutalno napali policajci jer su se hrabro pobunile protiv nepravde i pljačke svega što su svojim radom stekle.

Safet Pjanić, bivši direktor, trenutno se nalazi u pritvoru zbog osnivanja parazitskih preduzeća preko kojih je preuzeo poslove Fortune i prigrabio njene materijalne resurse dok radnicima 19 godina nije uplaćen staž. Tvornica je uništena, penziju ne mogu ostvariti niti imati zdravstveno osiguranje i oduzeto im je pravo na dostojanstven život. Društveno-politička organizacije Jedan grad, jedna borba je postavila najbolje pitanje: **„Zašto policajci tuku radnike i radnice koji svojim radom pune i penzioni fond policije?“**. Ovo su samo dva primjera nedavnih dešavanja na kojima možemo uvidjeti kako izgleda kada investitor odluči da tlači radnike, a kako kada se državni aparat koristi za obračun sa radnicima. Idući put kada pročitate kako radnici štrajkaju, a policija im palicama uskraćuje pravo na slobodu okupljanja sjetite se da su to udarci na radnike i radnice koji se bore i za našu budućnost. Zato moramo podržati ovu zajedničku borbu za radnička prava protiv torture kapitala.

Na dan ljudski prava vrijedi se podsjetiti ljudskih prava koja se odnose na rad u Opštoj deklaraciji o ljudskim pravima (Članovi 4., 20., 23., 24. i 25): “Nikoga se ne smije držati u ropstvu ili u odnosu sličnom ropstvu; Svako ima pravo na slobodu mirnog okupljanja i udruživanja; Svako ima pravo na rad, slobodan izbor zaposlenja, pravedne i primjerene uvjete rada i zaštitu od nezaposlenosti; Svako bez ikakve razlike ima pravo na jednaku naknadu za isti rad; Svako ko radi ima pravo na pravednu i primjerenu naknadu koja njemu i njegovoj porodici osigurava egzistenciju koja odgovara ljudskom dostojanstvu i koja se prema potrebi dopunjuje drugim sredstvima socijalne zaštite; Svako ima pravo osnivati sindikate i njima pristupati radi zaštite vlastitih interesa; Svako ima pravo na odmor i slobodno vrijeme, uključujući razumno smanjenje radnih sati; Svako ima pravo na životni standard koji odgovara zdravlju i dobrobiti njega samoga i njegove porodice, uključujući i pravo na zaštitu u slučaju nezaposlenosti, bolesti, nesposobnosti ili nekog drugog životnog nedostatka u uslovima koji su izvan njegova nadzora.”

Ovdje želimo istaći i pobunu radnika Željeznice RS, koji su počeli u martu 2017. Godine. Radnici su protestovali zbog neisplaćenih plata i ostalih dugovanja prema njima, nove sistematizacije radnih mjesta, te neisplaćivanja izvršnih presuda. Protestovali su u više navrata, blokirali prugu i stupili u štrajk glađu. Čedomir Knežević, radnik iz Prijedora, postao je simbol ove borbe. On je prvi stupio u štrajk glađu i poveo svoje kolege u borbu za radnička prava.

Nije u redu to što rade, jer je na protestima bilo 90 odsto ljudi koji stvarno rade i stvaraju prihod preduzeću. Godinama tvrde da mi radnici pravimo štetu, a ubacili su u Željeznice toliko svojih ljudi, koji nama zaposlenima u toj firmi i Srpskoj sisaju krv i slatko iz leđa. Mi plaćamo nečije stranačko članstvo. Kakav je to način? Svi u vezi s tim zavlače glavu u pijesak, a mi to ne možemo - izjavio je Čedomir u martu ove godine.

Čedomir Knežević (50), umro je u oktobru ove godine. Borba radnika Željeznice RS nije gotova i o tome ćemo pisati u jednom od narednih brojeva.

AUTORSTVO ZA

FOTOGRAFIJE I TEKSTOVE.

Tanja Mandić Đokić, Dražana Lepir, Milica Pralica ,
Goran Zorić, Haris Begić, Nikolas Rimac, Alma
Midžić, Dragana Garić, Nijaz Huremović, Nikola
Kuridža, Lejla Huremović, Vildana Hrnjić,
<http://impulsportal.net>, Jer me se tiče facebook page;
<http://balkanrivers.net/en/map>; zamisli.ba

Fanzin je urađen uz podršku aktivistkinja i
aktivista širom Bosne i Hercegovine.

Izdavač: Oštra nula, Banja luka

info@ostranula.org, www.ostranula.org

Prijateljsko udruženje: centar za mlade Kwart;
Prijeđor

Fotografije, crteže i tekstove uredio redakcijski
tim.

